

Kanonicky sv. Augustína rehole
Notre Dame

Ochrana detí a zraniteľných osôb

Smernica

**Text smernice schválený vyššou predstavenou rehole
s účinnosťou od 1. 9. 2020**

**Manuál k smernici schválený vyššou predstavenou rehole
s účinnosťou od 1. 9. 2021**

Obsah

I.	Zmysel a východiskový bod smernice	1
II.	Pôsobnosť smernice a definície pojmov	1
II.1	Pôsobnosť smernice	1
II.2	Definície základných pojmov	2
III.	Zodpovednosť za napĺňanie smernice	4
III.1	Deľba zodpovedností podľa funkcií	4
III.2	Tím ochrany detí a zraniteľných osôb	4
IV.	Prevencia	5
IV.1	„Kódex“ správania	5
IV.2	Pozorný výber a zverovanie zodpovednosti personálu	6
IV.3	Vzdelávanie a formácia	7
IV.4	Náležitá organizačná príprava a bezpečné postupy pri aktivitách	7
V.	Postup pri obvinení alebo podozrení zo zneužívania	8
V.1	Prijatie a nahlásenie obvinenia alebo podozrenia	8
V.2	Oznámenie obvinenia alebo podozrenia orgánom činným v trestnom konaní	8
V.3	Prechodné opatrenia zo strany rehole	9
V.4	Vyšetrovanie obvinení podľa KKP	9
V.5	Uzavretie prípadu a zmierňovanie následkov	10
VI.	Prechodné ustanovenia	10

Prílohy

I.	Právny rámec SR	1
I.1	Právne normy relevantné pre oblasť ochrany detí	1
I.2	Vybrané niektoré skutkové podstaty trestných činov podľa Trestného zákona relevantné pre túto smernicu	1
I.2.1	§ 340 Neoznámenie trestného činu	1
I.2.2	§ 341 Neprekazenie trestného činu	2
I.2.3	§ 183 Obmedzovanie osobnej slobody	2
I.2.4	§ 208 Týranie blízkej osoby a zverenej osoby	2
I.2.5	§ 211 Ohrozovanie mravnej výchovy mládeže	3
I.2.6	§ 199 Znásilnenie (oznamovacia povinnosť zo zákona)	3
I.2.7	§ 200 Sexuálne násilie (oznamovacia povinnosť zo zákona)	4
I.2.8	§ 201-202 Sexuálne zneužívanie	4

I.2.9 § 364 Výtržníctvo (exhibicionizmus).....	4
I.2.10 § 368 Výroba detskej pornografie (oznamovacia povinnosť zo zákona).....	4
I.2.11 § 369 Rozširovanie detskej pornografie.....	5
I.2.12 § 370 Prechovávanie detskej pornografie	5
I.2.13 § 371 a 372 Ohrozovanie mravnosti	5
I.3 Výklad pojmov Trestného zákona	5

MANUÁL - PODOZRENIE ZO SEXUÁLNEHO ZNEUŽITIA

IV. Podozrenie o sexuálnom zneužití	7
IV.1 Rozlišovanie	7
IV.2 Ukazovatele zneužívania.....	7
IV.3 Ako sa zachovať?	7
IV.4 Čo mám určite spísať	8
IV.5 Kto mi môže pomôcť?.....	8
V. Formy dialógu s dieťaťom.....	9
V.1 Neplánovaný dialóg.....	9
V.2 Plánovaný dialóg	10
VI. Dokumentácia z podozrenia o sexuálnom zneužívaní.....	10
VI.1 Úroveň faktov.....	11
VI.2 Úroveň reflexie.....	11
VI.3 Spísanie dokumentácie.....	11
VII. Oznamovacia povinnosť sexuálneho zneužívania.....	11
VII.1 Zákon 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele	11
VII.2 Zákon 300/2005 Z. z. Trestný zákon	11
VII.3 Výnimky oznamovacej povinnosti	12
VII.4 Oznamovacia povinnosť vyplývajúca z trestného zákona	12
VII.5 Ochrana oznamovateľa v legislatíve	12
VIII. Oznámenie trestného činu	12
IX. Rôzne.....	13
IX.1 Dilema oznámiť alebo mlčať	13
IX.2 Komu povedať a koľko toho povedať	14
IX.3 Kde získať pomoc	14
IX.4 Zdroje podrobnejších informácií	16

I. Zmysel a východiskový bod smernice

„Vy, malé duše, ktorým sa nič nevyrovná, skropené Kristovou krvou, milujem vás viac, ako všetko na svete!“¹ (bl. Alexia Le Clerc, zakladateľka).

„Nikomu neškodiť, byť užitočný všetkým.“ (yásada sv. Petra Fouriera, zakladateľ a).

„Náš apoštolát vo vlastnom význame vykonávame vyučovaním a výchovou. Našou osobitnou úlohou je pomáhať mladým ľuďom, aby formovali svoje svedomie a úsudky v duchu Evanjelia a podľa toho aj žili...“² „Dobrou spoluprácou s tými, ktorí spolupracujú na našom diele, sa snažíme zaručiť jednotnosť vo výchove.“³

Ako sestry Kanonisiiek sv. Augustína rehole Notre Dame, pedagogickí zamestnanci a ostatní zamestnanci GMA a ZŠMA, ktorým záleží na zdravom rozvoji detí a mladých, sme presvedčení, že:

- Život každého dieťaťa a mladého človeka, je darom od Boha a prejavom jeho nekonečnej lásky, a ako takí majú neodňateľné právo prežívať svoj život dôstojne s rešpektovaním, rozvojom a ochranou ich telesnej integrity zo strany všetkých ľudí.
- Deti a mladí ľudia majú mať prístup k dobrým vzorom, ktorým môžu dôverovať, ktorí budú rešpektovať a podporovať ich duchovný, telesný i emocionálny vývin. Majú právo na prostredie bez zneužívania a zanedbávania.
- Deti a mladí ľudia majú právo byť vypočutí sestrami a pedagogickými zamestnancami, aby sa zaručilo konanie v ich najlepšom záujme.

V tomto presvedčení sa opierame o evanjeliové postoje ako sa odzrkadlili v Dohovore OSN o právach dieťaťa z roku 1989.

II. Pôsobnosť smernice a definície pojmov

II.1 Pôsobnosť smernice

(1)

Smernica stanovuje pravidlá pre správanie nasledovného okruhu osôb:

- a) Členky Kanonisiiek sv. Augustína rehole Notre Dame;
- b) Zamestnanci škôl zriadených rehoľou Kanonisiiek sv. Augustína rehole Notre Dame.

(2)

Smernica určuje preventívne opatrenia, intervencie a postupy vo vzťahu k nasledovným okruhom správania:

- a) Psychické a emocionálne týranie a zneužívanie;
- b) Fyzické týranie a zneužívanie;
- c) Sexuálne zneužívanie;
- d) Zanedbávanie.

¹ A. de REMIREMONT: Jedna z vyvolených Blahoslavená Alexia Le Clerc. SÚSCM, Rím1990, str. 54.

² Konštitúcie Kanonisiiek sv. Augustína rehole Notre Dame, Essen 1986, bod 71.

³ Konštitúcie Kanonisiiek sv. Augustína rehole Notre Dame, Essen 1986, bod 78.

II.2 Definície základných pojmov

(3)

- a) **Psychické a emocionálne týranie a zneužívanie** je pretrvávajúce emocionálne zlé zaobchádzanie s dieťaťom, ktoré môže zapríčiniť vážne a trvalé negatívne následky na emocionálnom vývoji dieťaťa. Môžu to byť vyjadrenia voči dieťaťu, že je menejcenné alebo nemilované, neschopné, alebo oceňované len ak uspokojuje potreby inej osoby. Toto zneužívanie sa môže vyznačovať vynucovaním plnenia vekovo alebo vývojovo neprimeraných očakávaní od dieťaťa. Zahŕňa to interakcie, ktoré presahujú vývojovo podmienené schopnosti dieťaťa, ako aj príliš ochranný postoj a obmedzovanie skúmania okolitého sveta a učenia sa dieťaťa, alebo bránenie jeho účasti na bežných sociálnych interakciách. Môže obsahovať sledovanie zlého zaobchádzania inými. Môže zahŕňať spôsobovanie častého pocitu strachu alebo ohrozenia, alebo využívanie či korumpovanie detí. Určitá úroveň emocionálneho zneužívania sa vyskytuje v každom type zlého zaobchádzania s dieťaťom, ale môže sa vyskytovať aj samostatne.

(4)

- b) **Fyzické týranie a zneužívanie** je akákoľvek forma telesného poškodenia dieťaťa nepochádzajúceho z nehody, alebo zranenie spôsobené zámerným či nedbalostným zlyhaním ochrany dieťaťa. Fyzické zneužívanie môže zahŕňať napríklad: údery, trasenie, hádzanie, otravu, pálenie alebo obarenie, topenie, dusenie. Fyzická ujma môže vzniknúť aj vtedy, keď osoba, ktorá sa o dieťa stará, vyvolá príznaky alebo cielene spôsobí ochorenie dieťaťa. Fyzické zneužívanie môže byť zapríčinené nielen priamym konaním, ale aj zanedbaním ochrany dieťaťa, alebo nekonaním v situácii ohrozenia dieťaťa.

(5)

- c) **Sexuálne zneužívanie** nastáva, keď je dieťa využité inou osobou na sexuálne vzrušenie samotného agresora alebo ďalších osôb. Nepriame zneužitie detí vzniká fotografovaním alebo nahrávaním detí na pornografické účely, alebo ich vystavovaním hrubým a obscénnym vyjadreniam alebo nemravným obrazom. Sexuálne zneužívanie zahŕňa nútenie alebo vábenie dieťaťa na účasť v sexuálnych aktivitách vrátane prostitúcie bez ohľadu na to, či si je dieťa vedomé toho, čo sa deje. Aktivity môžu obsahovať fyzický kontakt vrátane penetratívneho aj nepenetratívneho styku (napr. orálny sex). Môžu zahŕňať nekontaktné aktivity ako sú zapojenie detí do pozerania alebo produkcie pornografického materiálu, pozerania na sexuálne aktivity, alebo povzbudzovania detí správať sa sexuálne neprimeraným spôsobom. Skúsenosť ukazuje, že sexuálneho zneužívania sa dopúšťajú muži i ženy, dospelí aj mladí, ľudia s rôznym profesným i osobným pozadím.

„Ide o akékoľvek sexuálne konanie zahrňujúce aj pokus o dosiahnutie sexuálneho styku, nežiadúce sexuálne poznámky a návrhy, činy smerujúce k obchodovaniu alebo inak namierené voči sexualite jednotlivca, ktoré využívajú nátlak. Vykonávať ho môže ktokoľvek, nezávisle od vzťahu medzi obeťou a páchatelom, v akejkoľvek prostredí, vrátane domova a práce.“ (Svetová zdravotnícka organizácia, 2002).

SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE JE ZNEUŽÍVANIE MOCI

Pod mocou rozumieme schopnosť určiť alebo ovplyvniť správanie inej osoby, vrátane jej myšlienok a pocitov. Moc nemusí byť nevyhnutne negatívna, avšak v prípadoch sexuálneho zneužívania je, pretože dospelý jedinec zneužíva svoju moc na ovládnutie maloletého dieťaťa s cieľom dosiahnuť sexuálne potešenie aj proti vôli dieťaťa. Dospelý

zneužíva svoju moc na manipuláciu alebo nútenie dieťaťa zapojiť sa do sexuálneho aktu, ktorému dieťa nie je schopné naplno porozumieť, alebo s ním na základe jeho slobodnej vôle nesúhlasí. Dospelý človek je vyšší, väčší, vyspelejší a/alebo prevažuje svojou intelektuálnou úrovňou, a tým je pre neho jednoduchšie získať to, čo chce. Táto nerovnováha síl je kľúčovým kritériom pri definovaní sexuálneho zneužívania. Ďalším prvkom je, že moc sa používa neprijateľným spôsobom, ktorý neberie do úvahy ľudskú dôstojnosť obeť. Obeť je často závislá od svojho zneužívateľa, a preto nemá na výber nič iné, len sa podvoliť. Zneužívanie moci spôsobuje, že sa obeť cítia veľmi bezmocne a často si tento pocit so sebou nesú veľmi dlho.

SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE JE ZNEUŽÍVANIE DÔVERY

Sexuálne zneužívanie je vo všeobecnosti páchané osobami, ktoré obeť poznajú a tieto im dôverujú. Zneužívanie v rámci rodiny je zďaleka najbežnejším druhom sexuálneho zneužívania. Iné deti sú zneužívané autoritami, akými sú napr. ich učitelia, vedúci mládežníckeho hnutia alebo športoví tréneri.

Ďalšie zneužitie dôvery môže nastať, ak by sa dieťa so zneužívaním zdôverilo a nikto by mu neuveril. Dieťa, ktoré je zneužívané, bude hovoriť o zneužití, ak osobe dôveruje a môže predpokladať, že táto osoba bude dôveryhodná alebo jej bude veriť. Ak dieťaťu nikto neverí, jeho dôvera je opäť zradená. Zrada spôsobuje veľkú emocionálnu úzkosť a v budúcnosti môže obeť ľuďom veriť len veľmi ťažko.

(6)

- d) Zanedbávanie** môžeme definovať ako pretrvávajúce nenapĺňanie základných fyzických a/alebo psychologických potrieb dieťaťa, čím utrpí vážnu ujmu alebo poškodenie vývoja napr. tým, že mu je upierané jedlo, ošatenie, teplo, hygiena, intelektuálna stimulácia, dohľad a bezpečie, osobný vzťah a láska od dospelých osôb, ako aj poskytnutie primeranej zdravotnej starostlivosti a liečby. Vo všeobecnosti sa zanedbávanie stáva zjavným rôznymi spôsobmi skôr počas dlhšieho obdobia než v jednom konkrétnom momente. Zanedbávanie sa môže vyskytnúť aj počas tehotenstva ako dôsledok užívania návykových látok matkou.

(7)

Dieťa je každá ľudská bytosť mladšia ako 18 rokov, ak sa podľa práva platného pre dieťa dospelosť nedosiahne skôr⁴. Je však dôležité rozlišovať medzi dieťaťom a maloletým. Podľa vývojových pojmov je dieťa osoba vo veku od 0 rokov do obdobia puberty a v ranom období po puberte (13-14). Neskôr sa osoba označuje ako dospievajúci. Maloletý je právny pojem, ktorý sa vzťahuje na osobu mladšiu ako 18 rokov.

(8)

Zraniteľná osoba je osoba vo veku 18 rokov alebo staršia, ktorá z dôvodu zdravotného postihnutia, veku, choroby, okolností, v ktorých sa nachádza, alebo následkom sociálnych a iných nerovností nie je schopná postarať sa o seba, alebo sa chrániť proti značnej ujme alebo zneužívaniu. Zraniteľnosť môže byť aj dočasná, napríklad stav depresie či iné ťažkosti spôsobiacie nemožnosť sa ochrániť pred agresorom⁵.

(9)

Obeť je osoba, ktorá zažila zlé zaobchádzanie, zanedbávanie, zneužívanie alebo traumatickú udalosť, ktoré ovplyvnili a zhoršili jej fyzickú, psychologickú, sociálnu a duchovnú integritu a duševné zdravie.

⁴ Dohovor o právach dieťaťa, čl. 1

⁵ Pozri. Vos estis lux mundi

III. Zodpovednosť za napĺňanie smernice

III.1 Deľba zodpovedností podľa funkcií

(9)

Základnú zodpovednosť za napĺňanie smernice v reholi nesie vyššia predstavená rehole s podporou svojej rady a delegáti pre relevantné úseky.

(10)

Sestry alebo pracovníci zastávajúci niektoré funkcie majú vo vzťahu k napĺňaniu smernice špeciálne zodpovednosti:

a) **Vyššia predstavená a členky rady** konajú v mene rehole voči poškodenému dieťaťu alebo mladému človeku, jeho alebo jej rodičom resp. zákonným zástupcom, polícii a pomáhajúcim inštitúciám a to v prípade, že obvineným agresorom je rehoľná sestra alebo pracovník rehole alebo pracovník škôl, ktorých zriaďovateľom je rehoľa. Touto úlohou môžu poveriť aj predstavenú komunity, ktorej sa situácia týka, pokiaľ existuje rozumný predpoklad, že to zjednoduší vyšetrenie situácie, alebo zabezpečí lepšiu ochranu záujmov dieťaťa alebo zraniteľnej osoby.

b) **Predstavená miestnej komunity** nesie hlavnú zodpovednosť na miestnej úrovni. Ak ide o obvinenie sestry rehole CSA alebo pracovníka rehole CSA, o vzniknutých situáciách a krokoch, ktoré podniká, bezodkladne informuje vyššiu predstavenú rehole, resp. jej asistentku a vedúceho Tímu pre ochranu detí a zraniteľných osôb (pozri ods.(12) až (16)). V prípade, že ide o riešenie situácie dieťaťa alebo mladého človeka v inom prostredí mimo kláštora (napr. v škole alebo v rodine) a agresorom je iná osoba než sú definované podľa ods.(1), môže konať aj predstavenou poverená sestra. O prijatých opatreniach a postupe informujú vedúceho Tímu pre ochranu detí a zraniteľných osôb (pozri ods.(12) až (16)).

c) Delegáti pre relevantné úseky:

Delegátka pre pastoráciu zodpovedá za vnesenie tém ochrany detí a mladých do vzdelávania a formácie pracovníkov škôl.

Delegátka pre formáciu zodpovedá za vnesenie tém ochrany detí, mladých a zraniteľných dospelých do základnej i permanentnej formácie tak, aby všetky sestry rozumeli smernici a vedeli podľa nej správne konať.

(11)

Vyššia predstavená nech má vždy k dispozícii odborníkov (môžu byť aj externí, resp. dobrovoľníci):

a) **Psychológ**, sociálny pracovník, špeciálny pedagóg a pod., ktorý je schopný vycestovať a hovoriť s postihnutým dieťaťom alebo mladým človekom, resp. podporiť sestru alebo pracovníka, ktorým sa dieťa alebo mladý človek zveril. Tento odborník je k dispozícii aj v role poradcu pre vyššiu predstavenú vo veciach týkajúcich sa ochrany detí a zraniteľných osôb.

b) **Právnik** schopný informovať zodpovedných o ich povinnostiach a vysvetľovať právne aspekty ich rozhodnutí.

c) **Expert na komunikáciu s verejnosťou** schopný odporučiť vhodnú a primeranú komunikáciu v danej situácii.

III.2 Tím ochrany detí a zraniteľných osôb

(12)

Vyššia predstavená menuje **Tím ochrany detí a zraniteľných osôb** (ďalej tím ochrany) najmä z okruhu rehoľných sestier a zamestnancov škôl podľa ods.(10) a ods. (11).

Jedného z členov tímu ochrany poverí funkciou **vedúceho tímu ochrany** (ďalej vedúci). Vedúci koordinuje prácu tímu a nesie zodpovednosť za agendu vyplývajúcu zo smernice. Slúži ako prvý kontaktný bod v prípade podozrenia na zneužívanie.

(13)

Tím pozostáva minimálne z 3 osôb, pričom musia byť zastúpené nasledovné funkcie:

- a) Rehoľná sestra z vedenia rehole (štatutárny zástupca rehole alebo člen rady);
- b) Odborník psychológ podľa ods. (11) písm. a);
- c) Hovorca rehole, resp. rehoľná sestra alebo pracovník poverený komunikáciou s verejnosťou.

(14)

Úlohou tímu je prednostne prihliadať na najlepší záujem dieťaťa – obete a ochranu detí a mladých v dielach rehole. Vo svojej činnosti sa riadi relevantnými kánonmi Kódexu kánonického práva (ďalej KKP) a platnou legislatívou Slovenskej republiky.

Medzi základné povinnosti tímu patrí najmä:

- a) Priebežne evidovať nahlásené prípady;
- b) Podporovať vyššiu predstavenú a ďalších zodpovedných pri riešení vzniknutých prípadov tak, aby sa zabezpečoval najlepší záujem dieťaťa;
- c) Monitorovať a hodnotiť napĺňanie prijatých pravidiel (smernice);
- d) Minimálne jedenkrát ročne vyhodnotiť situáciu v reholi, prejsť vzniknuté prípady a navrhnúť prípadné úpravy smernice a nové opatrenia vyššej predstavenej;
- e) Radiť komunitám, prípadne v školách pri nastavovaní preventívnych opatrení v duchu tejto smernice.

(15)

Členovia tímu sú viazaní mlčanlivosťou o informáciách získaných počas výkonu funkcie. Toto sa nevzťahuje na informovanie (úplné a pravdivé) orgánov oprávnených vyšetrovať incident alebo podozrenie a na informovanie vyššej predstavenej.

(16)

Tím sa stretáva podľa potreby.

IV. Prevencia

(17)

Vždy sa snažíme vytvárať prostredie, ktoré je pre dieťa a mladého človeka bezpečné. Základným komponentom takéhoto prostredia je prítomnosť starostlivo vybraného a pripraveného personálu schopného predchádzať situáciám, v ktorých by mohlo dôjsť k ublíženiu.

IV.1 „Kódex“ správania

(18)

Náš prístup k deťom a k mladým sa vždy opiera o charizmu rehole.

(19)

Sestry Kanonisiiek sv. Augustína rehole Notre Dame a pracovníci (zamestnanci škôl) pôsobiaci v pastorácii sú vedení k správaniu a postojom podľa nasledovných princípov a toto správanie sa od nich vyžaduje:

- Vytváranie rodinnej atmosféry založenej na prijatí a rešpekte voči všetkým deťom a mladým bez rozdielu.

- Podporovanie kultúry postavenej na dôvere a umožňovanie kladenia otázok a vyjadrovania obáv, neistôt a potrieb.
- Ponúkание dobrého príkladu a vzoru správania sa.
- Viditeľnosť a transparentnosť pri práci s deťmi a s mladými.
- Dodržiavanie princípov a nariadení Cirkvi a plnenie zákonov a predpisov štátu.
- Ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa.
- Zabráňovanie zneužívaniu a potenciálne ohrozujúcemu správaniu a informovanie o ňom zodpovedných predstavených.
- Spolupráca s rodičmi a zákonnými zástupcami detí a informovanie ich o práci s deťmi.
- Priebežné vzdelávanie sa, ktoré napomáha lepšiemu poznaniu a uplatňovaniu preventívneho systému pri práci s deťmi a s mladými.

(20)

Nasledovné správanie pokladáme za neakceptovateľné za akýchkoľvek podmienok:

- Akékoľvek týranie a zneužívanie dieťaťa.
- Fyzické trestanie dieťaťa.
- Vytváranie exkluzívneho vzťahu s jedným dieťaťom na úkor vzťahov s ostatnými.
- Vystavovanie dieťaťa riziku (navodenie situácie bez primeraných bezpečnostných opatrení).
- Komunikovanie s dieťaťom alebo správanie sa voči nemu ofenzívnym, vývojovo neprimeraným, alebo sexuálne provokatívnym spôsobom.
- Znevýhodňovanie alebo utláčanie dieťaťa alebo skupiny detí.
- Prejavovanie sympatií alebo podporovanie (slovne, správaním alebo iným spôsobom) skupiny, hnutia alebo ideológie, ktorá hlása rasovú, etnickú, národnostnú, náboženskú nenávisť alebo nenávisť voči inej skupine osôb.
- Prehliadanie alebo nereagovanie na neprijateľné správanie dieťaťa.
- Vyžadovanie od dieťaťa udržiavať niečo v tajnosti.

IV.2 Pozorný výber a zverovanie zodpovednosti personálu

(21)

Prijímanie nových členiek rehole sa riadi špecifickými predpismi. Vzhľadom k téme smernice nech predstavené vhodným spôsobom, ale zásadne iba v rámci vonkajšieho fóra, preveria kandidátky, ak je to nevyhnutné aj s pomocou odborníkov v oblasti psychológie. Odborníci pre správne zhodnotenie osobnosti kandidátky môžu využiť formu rozhovoru ako aj psychologických testov, avšak iba na základe predchádzajúceho explicitného informovaného a slobodného súhlasu kandidátky.

(22)

Prijímanie pracovníkov je proces prispôsobený špecifickým podmienkam daného diela a jeho cieľových skupín.

Prijímanie pracovníkov má vždy obsahovať nasledovné:

- a) Pracovníci priamo pracujúci s deťmi alebo s mladými, ktorí sú spravidla známi reholi (napr. rodič žiaka; bývalý žiak našich škôl...)
- b) Obzvlášť v prípade, ak sa do práce začleňuje niekto, kto nie je známy, urobí sa s ním vstupný rozhovor za účasti riaditeľa školy a rehoľou poverenej sestry. V prípade potreby pre zväzanie

prijatia sa vyžaduje aj prehľad predošlých zamestnaní a dobrovoľníckych pozícií, referencie a pod.

c) Každý dospelý pracovník sa oboznámi s požiadavkami vyplývajúcimi z tejto smernice, najmä s Kódexom pastoračného správania a získa sa jeho explicitný súhlas s ich dodržiavaním.
(23)

Zverovanie zodpovednosti za prípravu a realizáciu pastoračných aktivít sa riadi nasledovnými pravidlami:

a) Vyššia predstavená (resp. ňou poverená sestra) eviduje mená a aktuálne kontaktné údaje na všetkých pracovníkov (aj dobrovoľníkov), najmä tých, ktorí sa majú zúčastňovať na pastoračných aktivitách.

b) Osoba zodpovedná za zverenie zodpovednosti v pastoračných aktivitách sa pred zverením zodpovednosti pracovníkovi musí ubezpečiť, že pracovník má predpoklady pre správne porozumenie a realizáciu aktivít v duchu rehole.

c) Pri pastoračných aktivitách pripravovaných a realizovaných s pomocou neplnoletých dobrovoľníkov je vždy jasne pomenovaný zodpovedný dospelý.

IV.3 Vzdelávanie a formácia

(24)

Súčasťou základnej formácie a vzdelávania pracovníkov je oboznámenie sa so smernicou a s ňou súvisiacimi témami.

(25)

Delegát pre formáciu zaraďuje podľa potreby informácie súvisiace so smernicou do podujatí permanentnej formácie.

(26)

Členky Kanonísk sv. Augustína rehole Notre Dame a pracovníci môžu v prípade potreby konzultovať priamo s členmi Tímu pre ochranu detí a zraniteľných osôb.

IV.4 Náležitá organizačná príprava a bezpečné postupy pri aktivitách

(27)

Príprava. Všetky výlety, nocovačky, duchovné obnovy, školy v prírode, lyžovačky a ďalšie podobné akcie musia byť pozorne pripravené najmä z hľadiska bezpečnosti pri doprave, ubytovaní, aktivitách a s ohľadom na výskyt možných mimoriadnych okolností. Každá pastoračná akcia zastrešená rehoľou alebo ňou zriadenou školou, musí byť vopred nahlásená a následne schválená vyššou predstavenou alebo predstavenou miestnej komunity alebo riaditeľom školy (pokiaľ nie je pravidlami v diele vopred určené inak).

(28)

Asistencia. Základom je zabezpečenie vhodnej a počtom primeranej asistencie (sestry, pracovníci a pracovníčky) tak, aby to zodpovedalo zloženiu skupiny podľa pohlavia, veku a počtu účastníkov.

(29)

Získavanie rodičovského súhlasu. Aktivity s našimi adresátmi robíme transparentne s vedomím ich rodičov a snažíme sa o aktívnu spoluprácu s nimi. Pri pobytových aktivitách je potrebné získavať súhlas zákonného zástupcu podľa platnej právnej úpravy. Zákonní zástupcovia majú mať vždy informáciu o mieste pobytu dieťaťa, resp. o itinerári cesty, a kontakt na zodpovedného organizátora podujatia.

(30)

Ubytovanie detí. Nocľah a pravidlá využívania priestorov na nocľah pripravujeme vopred tak, aby bolo zabezpečené náležité súkromie adresátov (najmä pri hygiene a spánku). Priestory na spanie sú oddelené pre chlapcov a dievčatá.

(31)

Transport detí. Pri transporte detí zabezpečujeme početne adekvátnu asistenciu. Vyhýbame sa situáciám, kedy jedna sestra alebo pracovník odprevádza autom (neverejným dopravným prostriedkom) jedného alebo malú skupinku adresátov.

(32)

Používanie fotiek, videí a sociálnych médií. V školách je odporúčané získavať rámcový súhlas zákonných zástupcov (napr. na školský rok) s použitím obrazového materiálu dieťaťa pre potreby propagácie a dokumentovania činnosti školy. Žiadny obrazový materiál nesmie byť zverejnený, ak si to vyobrazený adresát alebo jeho zákonný zástupca výslovne neželá. Nezverejňujeme fotografie, videá a informácie adresátov, pri ktorých existuje opodstatnené riziko ich zneužitia na zosmiešňovanie, ohováranie alebo iné šikanovanie adresátov.

(33)

Dávanie darov a odmiern. Ak sestry alebo pracovníci dávajú dary alebo odmeny adresátom, tak vždy primerane bežným zvyklostiam v danom prostredí a tak, aby nepodporovali exkluzivitu vzťahu medzi jednou sestrou (resp. pracovníkom) a adresátom.

V. Postup pri obvinení alebo podozrení zo zneužívania

V.1 Prijatie a nahlásenie obvinenia alebo podozrenia

(34)

Ak má sestra Kanonisiiek sv. Augustína rehole Notre Dame alebo pracovník/čka podozrenie na zanedbávanie, zneužívanie alebo týranie dieťaťa okruhom osôb definovaným v čl. II.1, ods.(1), alebo ak má podozrenie na zanedbávanie, zneužívanie alebo týranie dieťaťa, ktoré sa udialo alebo deje na akcii organizovanej rehoľou alebo školou, ktorú zriaďuje rehoľa resp. v priestoroch spravovaných rehoľou, má **povinnosť oznámiť toto podozrenie vedúcemu tímu ochrany** a to aj písomnou formou **podľa Manuálu pre podozrenie z CSA** uvedenom v prílohe smernice.

(35)

Vedúci tímu ochrany, alebo ním poverený člen tímu ochrany bezodkladne koordinuje postup po nahlásení obvinenia alebo podozrenia vrátane nahlásenia obvinenia alebo podozrenia štátnym orgánom v relevantných prípadoch (najmä orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately⁶ alebo orgánom činným v trestnom konaní podľa povahy prípadu).

V.2 Oznámenie obvinenia alebo podozrenia orgánom činným v trestnom konaní.

(36)

Ak sa sestra alebo pracovník/čka hodnoverným spôsobom dozvie, že osoba podľa čl. II.1, ods.(1) pripravuje, pácha, alebo spáchala čin v pôsobnosti tejto smernice (čl. II.1, ods. (2)), ktorý by mohol byť trestným činom (napr. sexuálne zneužitie maloletej osoby a pod. –

⁶ Pozri Prílohu Zdroje podrobnejších informácií

podrobnejšie pozri Prílohu II. Právny rámec SR), v koordinácii s vedúcim tímu ochrany to oznámi orgánom Slovenskej republiky činným v trestnom konaní.

Výnimkami z povinnosti oznámenia sú:

1. spovedné tajomstvo;
2. informácia, ktorá bola zverená pod podmienkou mlčanlivosti pri výkone pastoračnej činnosti ústne alebo písomne;
3. iná zákonom uznaná povinnosť mlčanlivosti.

(37)

Oznámenie trestného činu pedofílie klerika prebieha v súlade so smernicou Konferencie biskupov Slovenska *Postup v prípadoch sexuálneho zneužívania klerikmi* Čl.5 §10 a §11 (Prot. č: K – 389/2014 – 1).

(38)

Ak má sestra alebo pracovník/čka podozrenie na zanedbávanie, zneužívanie alebo týranie dieťaťa osobou mimo okruh osôb definovaných v čl. II.1, ods.(1) a zároveň ak má podozrenie na zanedbávanie, zneužívanie alebo týranie dieťaťa, ktoré sa udialo alebo deje mimo akcie rehole alebo školy zriadenej rehoľou, resp. mimo priestorov spravovaných rehoľou, postupuje po porade so svojou predstavenou s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa.

(39)

Ak ohlásenie obvinenia prichádza po dlhšom období od spáchania skutku (roky) alebo po smrti obvinenej osoby, sestra alebo pracovník/čka informuje vedúceho tímu ochrany a postupujú podľa platnej legislatívy SR, resp. KKP.

V.3 Prechodné opatrenia zo strany rehole

(40)

Pokiaľ je obvinenou osobou sestra Kanonisiek sv. Agusustína rehole Notre Dame, rehoľa zabezpečí, aby do uzavretia vyšetrovania incidentu bola obvinená stiahnutá z pastoračnej služby. Je možné zvážiť aj dočasné premiestnenie na iné pôsobisko, kde nie sú predpoklady na prípadné pokračovanie v činnosti, z ktorej bola obvinená. V prípade, ak prebieha vyšetrovanie, takýto postup sa konzultuje s vyšetrujúcimi orgánmi, aby nedošlo k prekážkam vo vyšetrovaní.

(41)

Pokiaľ je obvinenou osobou zamestnanec rehole alebo zamestnanec školy zriadenej rehoľou, rehoľa zabezpečí, aby do uzavretia vyšetrovania incidentu bol obvinený preradený na prácu, kde neprichádza do kontaktu s deťmi alebo zraniteľnými osobami, alebo mu poskytne platené voľno.

(42)

Pokiaľ je obvinenou osobou dobrovoľník, rehoľa zabezpečí, aby do uzavretia vyšetrovania incidentu nebol obvinený zapojený do akejkoľvek pastoračnej činnosti a požiada ho, aby sa nezúčastňoval na pastoračných aktivitách, kde by mohol prísť do kontaktu s adresátmi v neverejnom priestore.

V.4 Vyšetrovanie obvinení podľa KKP

(43)

Po oznámení incidentu vedúcemu tímu ochrany, ak to povaha deliktu vyžaduje, tento bezodkladne informuje vyššiu predstavenú.

(44)

Vyššia predstavená, ak to povaha deliktu vyžaduje, vykoná sama alebo cez inú súcu osobu predbežné vyšetrovanie podľa predpisu kán. 1717 – 1719 KKP a ďalších platných noriem vyplývajúcich z tejto smernice.

(45)

Vyšetrovanie podľa ods. (44) nesmie mať vyšetrovanie incidentu štátnymi orgánmi. Rehoľa poskytne vyšetrovujúcim orgánom svoju súčinnosť⁷.

V.5 Uzavretie prípadu a zmierňovanie následkov

(46)

Pomoc poškodeným. Rehoľa sa ubezpečuje a v prípade záujmu postihnutých aj aktívne participuje na tom, aby tí, ktorých zasiahlo zneužívanie, dostali náležitú podporu na ceste k uzdraveniu a zmiereniu cez komplexnú ponuku ľudskej, odbornej a duchovnej podpory. Rehoľa zvažuje a odpovedá na pastoračné potreby obetí zneužívania, ich rodín, ako aj blízkych, rodín a kolegov obvinených osôb a celého zasiahnutého miestneho spoločenstva.

(47)

V záujme zmierňovania dôsledkov pohoršenia v zasiahnutom spoločenstve rehoľa zväži vhodné pastoračné kroky smerujúce k uzdravovaniu a zmiereniu (napr. výzvy k pokániu, spoločné modlitby, symbolické akty zmierenia, odborné programy pomáhajúce zvládnuť stres a traumy v spoločenstve).

(48)

Pomoc nespravodlivo obvineným. Ak sú obvinenia proti sestre alebo pracovníkovi/pracovníčke stiahnuté, alebo sa ukážu ako nepravdivé, vyššia predstavená podnikne všetky potrebné a náležité kroky k obnoveniu dobrého mena obvinenej osoby. Vyššia predstavená alebo ňou menovaný zástupca v konzultácii s nespravodlivo obvinenou osobou rozhodne o spôsobe podpory a pomoci pri jej návrate do bežného života a práce.

(49)

Pretrvávajúce pochybnosti o nevine. Ak z akéhokoľvek dôvodu neprebehne civilné vyšetrovanie alebo neprinesie jasný záver a pretrvávajú pochybnosti o nevine obvineného, vyššia predstavená môže podľa kánona 1717 KKP iniciovať nezávislé vyšetrovanie, s pomocou ktorého bude v kánonickom procese snaha dosiahnuť morálnu istotu o tom, či povoliť návrat obvineného do pastoračnej činnosti.

(50)

Dlhodobé sprevádzanie usvedčenej v reholi. V prípade, ak sa obvinená sestra priznala k činu, alebo keď odmietla pravdivosť obvinení, ale pretrvávajú oprávnená pochybnosť o správnosti jej správania, snahou rehole nie je sestru vylúčiť z rehole, ale pomôcť jej viesť život bez deliktov tým, že ju žiada, aby podstúpila diagnostiku a liečbu (prípadne priebežnú dlhodobú terapiu) a podrobila sa dennému dohľadu a životu v komunite so stanovenými obmedzeniami.

VI. Prechodné ustanovenia

(51)

Vyššia predstavená menuje vedúceho tímu ochrany.

⁷ Vzhľadom na zameranie tejto smernice prichádzajú do úvahy najmä: Prešetrenie situácie Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci výkonu sociálno-právnej ochrany detí; Policajné vyšetrovanie.

(52)

Vedúci tímu ochrany zostaví návrh zloženia tímu podľa pravidiel určených touto smernicou a predstaví ho vyššej predstavenej a jej rade. Na základe návrhu vyššia predstavená menuje tím ochrany.

(53)

Tím ochrany zozbiera spätné väzby na túto smernicu v rámci rehole a škôl zriadených rehoľou a zostaví návrh úprav a vylepšení. Predloží ho vyššej predstavenej a jej rade.

(54)

Delegátka pre pastoračiu v súčinnosti s delegátkou pre formáciu zabezpečia vytvorenie a sprístupnenie vzdelávacieho modulu pre sestry Kanonisiiek sv. Augustína rehole Notre Dame a zamestnancov škôl zriadených rehoľou podľa tejto smernice (najmä ods. (23) písm. c)).

PRÍLOHY

I. Právny rámec SR

I.1 Právne normy relevantné pre oblasť ochrany detí

- **Dohovor o právach dieťaťa:**
<http://www.upsvar.sk/buxus/docs/SSVaR/zakony/dohovor-o-pravach-dietata.pdf>
- Oznámenie č. 209/1992 Zb. Federálneho ministerstva zahraničných vecí o dojednaní **Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd** a Protokolov na tento Dohovor nadväzujúcich: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1992-209#cl5> (napr. reedukačné domovy – čl. 5 ods. 1 písm. d) Dohovoru: obmedzenie osobnej slobody)
- **Ústava Slovenskej republiky** (deti a mladiství – osobitná ochrana: čl. 41 odsek 1): <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1992-460>
- Zákon č. 300/2005 Z. z. **Trestný zákon** a Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (definícia: chránená osoba): <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300> a <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o **sociálnoprávnej ochrane detí** a o sociálnej kuratele (napr. čl.6: povinnosť dbať na to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu alebo porušovaniu práv dieťaťa plus povinnosť rešpektovať práva dieťaťa priznané Dohovorom o právach dieťaťa – napr. vo vzťahu k čl.20 Dohovoru; čl.51: detský domov, otázka ústavnej starostlivosti, neodkladné opatrenie, výchovné opatrenie): <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-305>
- Zákon č. 36/2005 Z. z. o **rodine** (napr. náhradná starostlivosť): <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36>
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o **výchove a vzdelávaní (školský zákon)**, napr. sústava školských zariadení – diagnostické centrum, reedukačné centrum, školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-245#cl5>

I.2 Vybrané niektoré skutkové podstaty trestných činov podľa Trestného zákona relevantné pre túto smernicu

Ako formy trestnej súčinnosti sa kvalifikujú napr.:

I.2.1 § 340 Neoznámenie trestného činu

(1) „Kto sa **hodnoverným spôsobom dozvie, že iný spáchal zločin**, na ktorý tento zákon ustanovuje **trest odňatia slobody s hornou hranicou najmenej desať rokov**, alebo niektorý z trestných činov korupcie uvedených v treťom diele ôsmej hlavy osobitnej časti, a taký zločin alebo trestný čin neoznámí bez odkladu orgánu činnému v trestnom konaní alebo Policajnému zboru, alebo namiesto toho, ak ide o vojaka, svojmu nadriadenému alebo služobnému orgánu, a ak ide o osobu vo výkone trestu odňatia slobody alebo vo výkone väzby príslušníkovi Zboru väzenskej a justičnej stráže, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Kto spácha čin uvedený v odseku 1, nie je trestný, ak nemohol oznámenie urobiť bez toho, že by seba alebo blízku osobu uviedol do nebezpečenstva smrti, ublíženia na zdraví, inej závažnej ujmy alebo trestného stíhania.

(3) Kto spácha čin uvedený v odseku 1, nie je trestný, ak by oznámením trestného činu porušil

- a) **spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ústne alebo písomne pod podmienkou mlčanlivosti ako osobe poverenej pastoračnou činnosťou, alebo**
b) **zákonom uznanú povinnosť mlčanlivosti.**“ (zvýraznené: editor).

I.2.2 § 341 Neprekazenie trestného činu

„(1) Kto sa **hodnoverným spôsobom dozvie, že iný pripravuje alebo pácha zločin, na ktorý tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov, alebo niektorý z trestných činov korupcie uvedených v treťom diele ôsmej hlavy osobitnej časti a spáchanie alebo dokončenie takého zločinu alebo trestného činu neprekazí osobne alebo prostredníctvom inej spôsobilej osoby, alebo príslušného orgánu,** potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Kto spácha čin uvedený v odseku 1, nie je trestný, ak nemohol zločin prekaziť bez značných ťažkostí alebo bez toho, že by seba alebo blízku osobu uviedol do nebezpečenstva smrti, ťažkej ujmy na zdraví, inej závažnej ujmy alebo trestného stíhania. Uvedenie blízkej osoby do nebezpečenstva trestného stíhania však nezabavuje páchatel'a trestnosti, ak sa týka neprekazenia zločinu, za ktorý tento zákon umožňuje uložiť trest odňatia slobody na doživotie.

(3) Prekaziť zločin možno aj jeho včasným oznámením orgánu činnému v trestnom konaní alebo Policajnému zboru; vojak môže namiesto toho urobiť oznámenie nadriadenému alebo služobnému orgánu a osoba vo výkone trestu odňatia slobody alebo vo výkone väzby príslušníkovi Zboru väzenskej a justičnej stráže.

(4) Povinnosť podľa odseku 1 **sa nevzťahuje na osobu, ak by jej splnením porušila spovedné tajomstvo.**“ (zvýraznenie: editor)

Z Druhej hlavy *Trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti* napr.:

I.2.3 § 183 Obmedzovanie osobnej slobody

Definícia činu: „Kto inému bez oprávnenia bráni užívať osobnú slobodu“.

Horná hranica trestnej sadzby nad 10 rokov je v prípadoch, ak páchatel' činom

- a) spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) spôsobí ním značnú škodu,
- c) spôsobí ním smrť viacerých osôb,
- d) spôsobí ním škodu veľkého rozsahu, alebo
- e) ako člen nebezpečného zoskupenia.

Z Tretej hlavy *Trestné činy proti rodine a mládeži* napr.:

I.2.4 § 208 Týranie blízkej osoby a zverenej osoby

(1) Definícia činu: „Kto blízkej osobe alebo osobe, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove, spôsobí fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie

a) bitím, kopaním, údermi, spôsobením rán a popálenín rôzneho druhu, ponižovaním, pohrdavým zaobchádzaním, neustálym sledovaním, vyhrážaním, vyvolávaním strachu alebo stresu, násilnou izoláciou, citovým vydieraním alebo iným správaním, ktoré ohrozuje jej fyzické alebo psychické zdravie alebo obmedzuje jej bezpečnosť,

b) bezdôvodným odopieraním stravy, oddychu alebo spánku alebo odopieraním nevyhnutnej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania,

c) nútením k žobrote alebo k opakovanému vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neúmernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav alebo spôsobilej poškodiť jej zdravie,

- d) vystavovaním vplyvu látok spôsobilých poškodiť jej zdravie, alebo
- e) neodôvodneným obmedzovaním v prístupe k majetku, ktorý má právo užívať, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.
- (2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto spácha obdobný čin ako je čin uvedený v odseku 1, hoci bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý.
- (3) Odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1
 - a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť,
 - b) z osobitného motívu,
 - c) hoci bol v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch za taký čin odsúdený alebo z výkonu trestu odňatia slobody uloženého za taký čin prepustený, alebo
 - d) závažnejším spôsobom konania.
- (4) Odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví viacerým osobám alebo smrť viacerých osôb.

I.2.5 § 211 Ohrozovanie mravnej výchovy mládeže

- „(1) Kto vydá, čo aj z nebanlivosti, osobu mladšiu ako osemnásť rokov nebezpečenstvu spustnutia tým, že
- a) zvádza ju k záhaľčivému alebo nemravnému životu,
 - b) umožní jej viesť záhaľčivý alebo nemravný život,
 - c) umožní jej dopúšťať sa konaní, ktoré sú podľa tohto zákona trestnými činmi,
 - d) umožní jej dopúšťať sa konaní, ktoré sú podľa osobitných zákonov priestupkami alebo
 - e) bráni jej v povinnej školskej dochádzke,
- potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.
- (2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom zamestnáva dieťa mladšie ako pätnásť rokov, pričom mu bráni v povinnej školskej dochádzke.
- (3) Odňatím slobody na šesť mesiacov až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2
- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
 - b) z osobitného motívu.“

Ochrana mravnej a duševno-fyzickej integrity občanov pred útokmi proti ich pohlavnej nedotknuteľnosti

Platný právny poriadok Slovenskej republiky poskytuje ochranu mravnej a duševno-fyzickej integrity svojich občanov pred akýmkoľvek útokmi proti ich pohlavnej nedotknuteľnosti v ustanoveniach Trestného zákona. Tento zákon špecifikuje sexuálne delikty voči deťom i dospelým a sankcie, ktoré sa na ne vzťahujú.

Konkrétne ide o tieto trestné činy:

I.2.6 § 199 Znásilnenie (oznamovacia povinnosť zo zákona)

Definícia činu: „Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti ženu k súložiu alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.“

Páchatel'ovi hrozí ešte vyšší trest v prípade, že spácha tento čin závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe alebo z osobitného motívu (7-15 rokov); spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví (15-20 rokov); spôsobí ním smrť alebo ho spácha za krízovej situácie (20-25 rokov).

Na tento trestný čin sa vzťahuje oznamovacia povinnosť podľa § 340 Trestného zákona a povinnosť prekaziť tento čin podľa § 341 Trestného zákona.

I.2.7 § 200 Sexuálne násilie (oznamovacia povinnosť zo zákona)

Definícia činu: „Kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbrannosť, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.“

Páchateľovi hrozí ešte vyšší trest v prípade, že spácha tento čin závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe alebo z osobitného motívu (7-15 rokov); spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví (15-20 rokov); spôsobí ním smrť alebo ho spácha za krízovej situácie (20-25 rokov).

Na tento trestný čin sa vzťahuje oznamovacia povinnosť podľa § 340 Trestného zákona a povinnosť prekaziť tento čin podľa § 341 Trestného zákona.

I.2.8 § 201-202 Sexuálne zneužívanie

§ 201 (oznamovacia povinnosť zo zákona)

a) Definícia činu: „Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.“

Páchateľovi hrozí ešte vyšší trest v prípade, že spácha tento čin závažnejším spôsobom konania, na chránenej osobe alebo z osobitného motívu (7-12 rokov); spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví (12-15 rokov); spôsobí ním smrť alebo ho spácha za krízovej situácie (15-20 rokov).

Na tento trestný čin sa vzťahuje oznamovacia povinnosť podľa § 340 Trestného zákona a povinnosť prekaziť tento čin podľa § 341 Trestného zákona.

§ 202

b) Definícia činu: „Kto osobu mladšiu ako osemnásť rokov pohne k mimomanželskej súložii alebo ju iným spôsobom sexuálne zneužije, pričom takou osobou je osoba zverená do jeho starostlivosti alebo pod jeho dozor alebo odkázaná osoba, alebo tak urobí za odmenu, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.“

Páchateľovi hrozí ešte vyšší trest v prípade, že spácha tento čin na osobe mladšej ako osemnásť rokov, ktorá bola k takému konaniu donútená z poslušnosti, nátlakom alebo hrozbou (2-8 rokov).

I.2.9 § 364 Výtržníctvo (exhibicionizmus)

a) Definícia činu: „Kto sa dopustí slovne alebo fyzicky, verejne alebo na mieste verejnosti prístupnom hrubej neslušnosti alebo výtržnosti najmä tým, že (...) vyvoláva verejné pohoršenie vykonávaním pohlavného styku alebo vykonávaním sexuálneho exhibicionizmu alebo iných patologických sexuálnych praktík, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.“

Páchateľovi hrozí ešte vyšší trest, ak spácha čin z osobitného motívu, závažnejším spôsobom konania, alebo v prítomnosti skupiny osôb mladších ako osemnásť rokov (6 mesiacov až 3 roky).

I.2.10 § 368 Výroba detskej pornografie (oznamovacia povinnosť zo zákona)

Definícia činu: „Kto využije, získa, ponúkne alebo inak zneužije dieťa na výrobu detskej pornografie alebo umožní také jeho zneužitie alebo sa inak podieľa na takejto výrobe, potrestá sa odňatím slobody na štyri až desať rokov.“

Páchateľovi hrozí ešte vyšší trest, ak spácha tento čin na dieťati mladšom ako dvanásť rokov, závažnejším spôsobom konania, alebo verejne (7-12 rokov); spôsobí svojím činom ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo získa ním značný prospech (10-15 rokov); spôsobí svojím činom ťažkú ujmu na zdraví viacerým osobám alebo smrť viacerých osôb, získa ním prospech veľkého rozsahu, alebo ho vykoná ako člen nebezpečného zoskupenia (12-20 rokov).

Na tento trestný čin sa vzťahuje oznamovacia povinnosť podľa § 340 Trestného zákona a povinnosť prekaziť tento čin podľa § 341 Trestného zákona.

Vyrobením detskej pornografie sa rozumie nielen priemyselná alebo remeselná výroba, ale aj akékoľvek zhotovenie detskej pornografie, pričom pôjde najmä o výrobu detských pornografických filmov, videokaziet, fotografií, tlače a pod. za podmienky, že sa v nich zobrazuje súlož s dieťaťom, iný spôsob pohlavného styku alebo iný obdobný sexuálny styk s dieťaťom alebo sa zobrazujú obnažené časti tela dieťaťa smerujúce k vyvolaniu sexuálneho uspokojenia inej osoby.

I.2.11 § 369 Rozširovanie detskej pornografie

Definícia činu: „Kto rozmnožuje, prepravuje, zadovážuje, sprístupňuje alebo inak rozširuje detskú pornografiu, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.“

Páchateľovi hrozí ešte vyšší trest, ak spácha tento čin závažnejším spôsobom konania, alebo verejne (3-8 rokov); získa ním značný prospech (4-10 rokov); získa ním prospech veľkého rozsahu (7-12 rokov).

I.2.12 § 370 Prechovávanie detskej pornografie

Definícia činu: „Kto prechováva detskú pornografiu, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.“ Prechovávaním sa rozumie akýkoľvek spôsob držby detskej pornografie.

I.2.13 § 371 a 372 Ohrozovanie mravnosti

a) Definícia činu: „Kto vyrába, kupuje, dováža alebo si inak zadovážuje a následne predáva, požičiava alebo inak uvádza do obehu, rozširuje, robí verejne prístupnými alebo zverejňuje pornografiu, nosiče zvuku alebo obrazu, zobrazenia alebo iné predmety ohrozujúce mravnosť, v ktorých sa prejavuje neúcta k človeku a násilie alebo ktoré zobrazujú sexuálny styk so zvieratám alebo iné sexuálne patologické praktiky, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.“

Páchateľovi hrozí ešte vyšší trest, ak spácha tento čin závažnejším spôsobom konania, alebo verejne (1-5 rokov); získa ním značný prospech (3-8 rokov).

b) Definícia činu: „Kto pornografiu ponúka, prenecháva alebo predáva osobe mladšej ako osemnásť rokov alebo na mieste, ktoré je osobám mladším ako osemnásť rokov prístupné, vystavuje alebo inak sprístupňuje, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.“

Páchateľovi hrozí ešte vyšší trest, ak spácha tento čin závažnejším spôsobom konania, alebo verejne (1-5 rokov); získa pre seba alebo pre iného značný prospech, alebo tým, že ponúka, sprístupňuje alebo vystavuje pornografiu, nosiče zvuku alebo obrazu alebo zobrazenia, v ktorých sa prejavuje neúcta k človeku a násilie alebo ktoré zobrazujú sexuálny styk so zvieratám alebo iné sexuálne patologické praktiky (3-8 rokov).

I.3 Výklad pojmov Trestného zákona

Pre lepšie pochopenie jednotlivých skutkových podstát trestných činov je nutné uviesť vysvetlenia jednotlivých pojmov, ktoré tieto skutkové podstaty obsahujú:

Osoba zverená do starostlivosti alebo dozoru - osoba, ktorá je vzhľadom na svoj vek alebo zdravotný stav alebo z iného dôvodu na základe rozhodnutia súdu alebo iného štátneho orgánu, na základe zmluvy zverená inému, aby vo svojej domácnosti alebo v zariadení určenom na tento účel alebo inde na ňu dozeral, staral sa o ňu, zaopatroval ju alebo ju vychovával.

Bezbranná osoba - osoba, ktorá vzhľadom na svoj vek, zdravotný stav, okolnosti činu alebo okolnosti na strane páchatel'a nemala nádej účinne sa ubrániť pred jeho útokom.

Odkázaná osoba - osoba, ktorá svojou výživou, výchovou, hmotným alebo iným zaopatrením alebo starostlivosťou je odkázaná na páchatel'a.

Závislá osoba - osoba závislá od návykových látok alebo od návykových škodlivých činností.

Podriadená osoba - osoba, ktorá v dôsledku postavenia je osobne, pracovne, služobne alebo inak svojím postavením, pracovným zaradením, funkciou alebo hodnosťou podriadená páchatel'ovi a v dôsledku toho je povinná prijímať a plniť jeho pokyny, príkazy alebo rozkazy.

Dieťa - osoba mladšia ako osemnásť rokov, ak nenadobudla plnoletosť už skôr.

Pornografia - zobrazenie súložu, iného spôsobu pohlavného styku alebo iného obdobného sexuálneho styku alebo zobrazenie obnažených pohlavných orgánov smerujúce k vyvolaniu sexuálneho uspokojenia inej osoby.

Detská pornografia - zobrazenie súložu, iného spôsobu pohlavného styku alebo iného obdobného sexuálneho styku s dieťaťom alebo zobrazenie obnažených častí tela dieťaťa smerujúce k vyvolaniu sexuálneho uspokojenia inej osoby.

Chránenou osobou sa rozumie napr.:

- dieťa,
- tehotná žena,
- blízka osoba,
- odkázaná osoba,
- osoba vyššieho veku,
- chorá osoba.

Osobitným motívom sa rozumie spáchanie trestného činu napr.:

- na objednávku,
- z pomsty,
- v úmysle zakryť alebo uľahčiť iný trestný čin,
- so sexuálnym motívom.

Závažnejším spôsobom konania sa rozumie páchanie trestného činu napr.:

- so zbraňou,
- po dlhší čas,
- surovým alebo trýznivým spôsobom,
- násilím, hrozbou bezprostredného násillia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy,
- ľst'ou,
- využitím tiesne, neskúsenosti, odkázanosti alebo podriadenosti,
- porušením dôležitej povinnosti vyplývajúcej z páchatel'ovho zamestnania, postavenia alebo funkcie alebo uloženej mu podľa zákona,
- na viacerých osobách

Trestný čin je spáchaný:

- ľst'ou, ak bol spáchaný s využitím omylu, ktorý páchatel' vyvolal, alebo s použitím úskoku.
- násilím, ak páchatel' použije na jeho spáchanie fyzické násillie proti telesnej integrite inej osoby alebo ak je spáchaný na osobe, ktorú páchatel' uviedol do stavu bezbrannosti ľst'ou, alebo ak páchatel' použil násillie proti veci iného.
- verejne, ak je spáchaný obsahom tlačoviny alebo rozširovaním spisu, filmom, rozhlasom, televíziou, použitím počítačovej siete alebo iným obdobne účinným spôsobom, alebo pred viac ako dvoma súčasne prítomnými osobami.
- s použitím nátlaku, ak páchatel' použije na jeho spáchanie psychické násillie proti inému.

MANUÁL – PODOZRENIE ZO SEXUÁLNEHO ZNEUŽITIA

IV. Podozrenie o sexuálnom zneužití

IV.1 Rozlišovanie

Ak máte pochybnosti, či by ste mali vaše podozrenie nahlásiť, môžu vám vo vašom rozhodnutí pomôcť nasledovné otázky:

a) Z akej udalosti vychádza vaša obava?

- Boli ste svedkom zneužívania? Áno/Nie
- Podozrievate niekoho zo zneužívania detí? Áno/Nie
- Bolo niekomu zneužívanie detí vyčítané? Áno/Nie

b) Spadá vaša obava do jednej z týchto kategórií?

- Myslíte si, že dieťa mohlo byť zanedbávané? Áno/Nie
- Myslíte si, že dieťa bolo fyzicky týrané alebo zneužívané? Áno/Nie
- Myslíte si, že dieťa bolo psychicky a emocionálne týrané alebo zneužívané? Áno/Nie
- Myslíte si, že dieťa bolo sexuálne zneužívané? Áno/Nie

Vaša obava je odôvodnená, ak odpoviete na jednu z otázok "Áno". Vtedy je vašou povinnosťou (s výnimkou s ohľadom na uplatnenie svedeckého tajomstva) podľa ods. 35 toto podozrenie ohlásiť, aby mohlo byť dieťa chránené pred násilím, zneužívaním alebo sexuálnym napadnutím.

IV.2 Ukazovatele zneužívania

- Obet' môže mať pocit, že bola zneužitá;
- V čase zneužitia obeť nebola v stave dať oprávnený a platný súhlas;
- Ide o povahu násilného činu (dotýkanie sa, hladenie, obťažovanie, znásilnenie, exhibicionizmus, voyerizmus...);
- Bolo použité násilie, vynucovanie, vyhrážky, vydieranie, prekvapenie alebo zneužívanie rodinných väzieb a authority;
- Osoba, ktorá sa stala obeťou trpí rôznymi následkami, a to psychologickými, fyzickými, sociálnymi a duchovnými;
- Ide o porušenie osobných, duchovných a kolektívnych hraníc.

IV.3 Ako sa zachovať?

- Podpor dieťa, vytvor dôveru.
- Žiadnu konfrontáciu s páchatel'om, kým dieťa nebude v bezpečí.
- Zachovaj pokoj!
- Žiadne unáhlené postupy.

- Zober do úvahy aj iné vysvetlenia.
- Porad' sa s nariadeným alebo odborníkom o svojom podozrení. (Např. Informačná kancelária pre obete trestných činov v Bratislave, Klientske centrum, Tomášikova 46, Bratislava, tel: 0961 046 014, 0908 / 794 281, e-mail: miroslav.schlesinger@minv.sk)

V prípade vážneho bezprostredného ohrozenia dieťaťa

sú sestra alebo pracovník a príslušní zodpovední v prvom rade povinní urobiť urgentné opatrenia v dvoch smeroch:

a) Je dieťa v bezprostrednom ohrození alebo potrebuje okamžitú zdravotnícku pomoc?

- Ak je dieťa v bezprostrednom ohrození a je pri vás, zostaňte s ním a volajte políciu (č. 158) a č. 155 – RZP.
- Ak dieťa nie je pri vás, kontaktujte políciu a vysvetlite situáciu.
- Ak dieťa potrebuje okamžitú zdravotnícku pomoc, zavolajte rýchlu zdravotnícku pomoc (t.č. 155) a zabezpečte podanie prvej pomoci dieťaťu.
- Následne informujte vašu predstavenú alebo riaditeľa školy (pokiaľ to nevylučuje povaha situácie) a vedúceho tímu ochrany o situácii.
- Zodpovedný pracovník alebo jeho predstavený má informovať rodinu dieťaťa, ak dieťa potrebovalo okamžitú zdravotnícku pomoc a zabezpečiť prípadné stretnutie s nimi v nemocnici. Je vhodné poskytnúť rodičovi aspoň nejaké právne minimum informácií.

b) Je obvinená osoba práve teraz v kontakte s deťmi?

- Okamžite upozornite predstavenú/riaditeľa školy obvinenej osoby a/alebo vedúceho tímu ochrany. Ktorýkoľvek z nich bezodkladne zabezpečí, aby obvinená osoba bola citlivým spôsobom odvedená z priameho kontaktu s deťmi.
- Zodpovedná osoba (predstavená/riadiť školy alebo osoba poverená vedúcim tímu ochrany) v súkromí vysvetlí obvinenému, že bolo zaznamenané obvinenie voči jeho/jej osobe a vec prevzala do svojej kompetencie vyšetriť polícia. Obvinenému treba vysvetliť, že kým neprebehne konzultácia so zodpovednými orgánmi a predstavení nerozhodnú inak, zdrží sa kontaktu s adresátmi.
- Voči obvinenej osobe sa musí napriek tomu postupovať tak, ako keby bol nevinná, tzn. musí byť zachovaná prezumpcia nevinu.
Ak by išlo o pedagóga, treba mu odporučiť, aby si táto osoba z vlastného záujmu vzala dovolenku, kým sa vec dôkladne nevyšetrí. V citlivých prípadoch je vhodné kontaktovať právnik, aby sa predišlo zbytočným komplikáciám.
- Zabezpečte, aby bola obvinenému poskytnutá potrebná podpora (prítomnosť ďalšej osoby, dostupná psychologická pomoc – např. zavolanie na linku dôvery a pod.).

IV.4 Čo mám určite spísať

- Dokumentáciu.

IV.5 Kto mi môže pomôcť?

- Tím ochrany detí a zraniteľných osôb určený smernicou Ochrana detí a zraniteľných osôb platnou pre Kanonický sv. Augustína rehole Notre Dame a nimi zriadené školy.

- Konzultácie s vonkajšími skúsenými odborníkmi. (Např. Informačná kancelária pre obeť trestných činov v Bratislave, Klientske centrum, Tomášikova 46, Bratislava, tel: 0961 046 014, 0908 / 794 281, e-mail: miroslav.schlesinger@minv.sk

V. Formy dialógu s dieťaťom⁸

1. *Neplánované dialógy (dieťa sa zdôverí spontánne)* – dieťa príde za dospelým.
2. *Plánované dialógy (pýtanie sa)* - kladú sa otázky s cieľom objasniť podozrenie zo zneužívania.

V.1 Neplánovaný dialóg

Keď sa dieťa zdôverí:

- **Ste najvhodnejšia osoba pre dieťa** - Ak sa na vás dieťa obráti považuje vás za vhodnú kontaktnú osobu alebo prinajmenšom najvhodnejšiu osobu, ktorú pozná. Preto by ste na seba mali prevziať úlohu jeho dôverníka.
- **Najlepšie je začať rozhovor vo chvíli, keď vás dieťa osloví**, ak to čas a miesto umožňujú. Ak nie je možné sa s dieťaťom bezprostredne porozprávať, je potrebné dohodnúť si s dieťaťom stretnutie v inú hodinu, než ten okamih, kedy sa ho dieťa dožaduje. Dieťaťu je potrebné dať späť otázku, či sa môžeme takto dohodnúť na inom čase v priebehu dňa. Nemalo by to ale byť až na konci vyučovania. Prvý kontakt by mal byť najneskôr cez najbližšiu prestávku, kedy je možné vyhodnotiť závažnosť podanej informácie. Následne je potrebné vyvodit' ďalšie časové postupy a konanie. Pozn. Dieťaťu nie je nikdy vhodné povedať, že teraz musíme riešiť dôležitejšie veci. Vhodnejší spôsob je: „Dobre, ešte toto dokončím, to bude trvať len..... a hneď sa ti budem venovať. Dobré? Môžeme sa takto dohodnúť?“ Záver je sugestívny a prijateľnejší, než strohé konštatovanie.
- Neodkladajte rozhovor na iný deň. Dieťa už nemusí mať neskôr odvahu prehovoriť.
- **Nechajte dieťa rozprávať a počúvajte ho.** Neprerušujte dieťa otázkami. Pýtajte sa neskôr. Keď dieťa zmlkne, spýtajte sa ho, či sa stalo aj niečo iné. *Všeobecné otázky o tom, či sa toho udialo viac alebo či by dieťa rado povedalo viac* sú nápomocné, pretože v dieťati vzbudzujú dojem, že vám môže so všetkým zdôveriť. *Ak chce o tom dieťa podrobne hovoriť, nechajte ho.* Ak dieťa hovorí dlho, prikyvujte alebo podporne hovorte „uhm“, nech vie, že ho pozorne počúvate a rozumiete tomu, čo hovorí. Tu treba dávať pozor na druhotnú viktimizáciu obeť. Teda na opätovnú traumatizáciu, nakoľko samotný výsluch majú v kompetencii iba orgány činné v trestnom konaní. Príliš podrobné kladenie otázok môže byť až trestné v prípade, ak ide o obeť trestného činu. Toho sa treba vyvarovať.
- Mali by ste však zistiť, či ide o **udalosti z minulosti alebo hrozí nebezpečenstvo zneužívania aj v súčasnosti**. Je to dôležité s ohľadom na podniknutie ďalších krokov.
- **Priateľský a prístupný, ale neutrálny prístup** (akékoľvek posilnená emócia môže vyvolať ešte horšie a negatívnejšie spätné väzby od dieťaťa. Neutrálny prístup je citová zaangažovanosť, teda aktívne počúvanie, počas ktorého je treba dávať pozor na verbálne i neverbálne prejavy. A to tak dieťaťa ako aj naše. Najmä v mimike tváre.

⁸ Manuál je vhodný aj pre prácu so zraniteľnou osobou alebo aj v prípade, keď sa nám zdôverí už dospelá obeť.

Vždy si treba uvedomiť, že pedagóg nie je vyšetrovateľ, je pedagóg. Treba dávať pozor na prekračovanie svojich alebo preberanie iných kompetencií.)

Akékoľvek *prehnané emócie zo strany dospelého dieťaťa nepomáhajú, pretože sa dospelí javia ako tí, ktorí nie sú emocionálne stabilní a nedokážu poskytnúť pomoc.*

- **Akékoľvek odsudzujúce komentáre pýtajúceho sa s ohľadom na činy alebo páchatela môžu byť kontraproduktívne**, keďže sa nemusia zhodovať s úsudkom dieťaťa.
- Na druhej strane **vyjadrenia, ktoré naznačujú, že dospelý rozumie pocitom dieťaťa sú nápomocné**. Ak sa napríklad dieťa vyjadrí, že bola takáto skúsenosť pre neho veľmi nepríjemná, môžete povedať, že tomu veľmi dobre rozumiete.
- **Ak sa dieťa počas konverzácie rozplače**, by ste mali mať priateľský, podporný, ale neutrálny prístup. Povedzte, že mu rozumiete a ponúknite mu napríklad vreckovku. *S fyzickým kontaktom veľmi opatrne*. Blízky fyzický kontakt môže niekedy sťažovať rozhovor o intímnych veciach.
- *Ak vás dieťa vopred poprosí, aby ste to držali v tajnosti, vysvetlite mu, že mu to nemôžete s istotou splniť*. Vo všeobecnosti to dieťaťu nezabráni vám niečo povedať, ak to už zašlo takto ďaleko. Môžete dieťaťu povedať, že to povieť ľuďom, ktorí o tom musia vedieť.
- **Nenaznačujte bez premyslenia to, čo spravíte alebo sa bude neskôr diať**. V tejto chvíli sa nebudete vedieť rozhodnúť a deti väčšinou pochopia, že si kroky musíte premyslieť alebo sa potrebujete s niekým o tom porozprávať.
- Najväčším **nebezpečenstvom** je, že dieťa nepodporíte v jeho úmysle niečo povedať a namiesto toho mu v tom zabránite tým, že budete **klásť mnoho otázok alebo budete všetko komentovať**.

V.2 Plánovaný dialóg

Za každú cenu je potrebné vyhnúť sa sugestívnemu výsluchu. Ak sa v dôsledku podnetného rozhovoru u dieťaťa vyvolajú spomienky na sexuálne zneužívanie, ktoré nie sú založené na skutočných udalostiach, nielenže to spôsobí ujmu neprávom obvinenej osobe, ale vo veľkej miere aj dieťaťu. Komfort dieťaťa je vážne ohrozený, ak dieťa vyrastá v presvedčení, že bolo sexuálne zneužívané, napriek tomu, že k zneužívaniu nedošlo. Ujma sa ďalej zvyšuje, keď falošné obvinenie zo zneužívania vedie k prerušeniu kontaktu s otcom alebo inou pre dieťa dôležitou osobou. V neposlednom rade môže mať sugestívne kladenie otázok negatívny vplyv na deti v prípadoch, keď k sexuálnemu zneužitiu naozaj došlo. Ak dôjde k trestnému stíhaniu, je potrebné zabezpečiť, aby sa výpoveď zakladala na skutočných udalostiach. Musí sa vylúčiť akákoľvek možnosť, že by bola výpoveď založená na sugestívnom vypočúvaní. Ak však došlo k sugestívnemu kladeniu otázok, nie je možné dokázať, že stanoviská dieťaťa sú založené na faktoch. Sugestívne kladenie otázok preto škodí deťom, ktoré boli aj neboli zneužívané.

VI. Dokumentácia z podozrenia o sexuálnom zneužívaní

Zdokumentovanie prvotnej konverzácie je obzvlášť dôležité na preukázanie dôveryhodnosti v možnom trestnom konaní.

VI.1 Úroveň faktov

- Ako vzniklo podozrenie?
- Kedy a čo som pozoroval?
- S akými informáciami, kedy a ako sa mi dieťa zdôverilo?
- Aké informácie som sa dozvedel od tretej strany?
- Kedy a ako sa to odohralo?

VI.2 Úroveň reflexie

- Ako reagujem na tieto pozorovania?
- Je možné tieto pozorovania vysvetliť aj inak?
- Čo si myslím, že sa stane dieťaťu alebo adolescentovi, ak nezasiahnem?
- Aké kroky by som mal podniknúť?

VI.3 Spísanie dokumentácie

Zdokumentovať písomnou formou konverzáciu - hneď / čo najskôr.

- Osobné údaje dieťaťa, príp. agresora;
- opíšte prostredie, okolnosti (aj či bolo dieťa unavené, nepokojné...);
- uveďte miesto a čas;
- všetko bezprostredne zaznamenajte;
- presné znenie (všetko, čo obeť povedala, je potrebné zaznamenať bez ohľadu na zmysel výpovede);
- neorganizujte (nemeňte poradie) výpovede;
- vaše osobné úvahy zaznamenajte oddelene.

Tieto informácie slúžia iba k vašim osobným potrebám, keď všetko oznámite nadriadenému (riaditeľovi, zriaďovateľovi...) Informácie by ste nemali odovzdávať polícii, aby ste si tým neprivodili trestné stíhanie. Vždy sa predtým poraďte s osobou zodpovednou vo vašej škole za túto oblasť (viď. Smernica Ochrana detí a zraniteľných osôb bod III.2). Aj samotný záznam je treba skonzultovať, kým je oficiálne odovzdaný nadriadenému. Najprv postačuje osobné oznámenie zistenej situácie, až následne treba konať písomne, teda oficiálnou formou. Pozor na nesprávnu formuláciu!

VII. Oznamovacia povinnosť sexuálneho zneužívania

VII.1 Zákon 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

a o zmene a doplnení niektorých zákonov - § 7, odsek 1: Každý je povinný **upozorniť** orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na **porušovanie práv dieťaťa**.

VII.2 Zákon 300/2005 Z. z. Trestný zákon

§ 340 Neoznámenie trestného činu

§ 341 Neprekazenie trestného činu

- Oznamovacia povinnosť sa vzťahuje na situácie, ak sa niekto hodnoverným spôsobom dozvie, že iný pripravuje, pácha alebo spáchal zločin, za ktorý trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou najmenej 10 rokov.
- Za nesplnenie oznamovacej povinnosti hrozí trest odňatia slobody až na 3 roky.

VII.3 Výnimky oznamovacej povinnosti

- Nebezpečenstvo smrti, ublíženia na zdraví, inej závažnej ujmy alebo trestného stíhania.
- Spovedné tajomstvo alebo tajomstvo informácie, ktorá mu bola zverená ústne alebo písomne pod podmienkou mlčanlivosti ako osobe poverenej pastoračnou činnosťou.
- Zákonom uznaná povinnosť mlčanlivosti.

Aj v tomto prípade je však možné využiť anonymnú formu oznámenia. Najmä trestné činy súvisiace so zneužívaním vás viažu aj morálnou povinnosťou, ktorá sa dá obísť práve formou anonymného oznámenia. V ňom treba podrobne popísať objektívne získané fakty a zaslať ich na políciu, príp. na adresu Informačná kancelária pre obete trestných činov v Bratislave, Klientske centrum, Tomášikova 46, Bratislava, tel: 0961 046 014, 0908 / 794 281, e-mail: miroslav.schlesinger@minv.sk

VII.4 Oznamovacia povinnosť vyplývajúca z trestného zákona

- **Nie je úlohou dospelého posudzovať**, či vôbec ide o trestný čin alebo o aký trestný čin presne ide.
- Taktiež **nie je podstatné, akým hodnoverným spôsobom sa niekto o trestnom čine dozvie**, teda či vlastným poznatkom alebo z oznámenia obete, či inej osoby. Je v kompetencii orgánov činných v trestnom konaní, aby podozrenie preverili.
- **Oznamovateľ nezodpovedá za to, ak sa aj neskôr pôvodné podozrenie nepreukáže.**
- Oznamovateľ musí dávať pozor na formuláciu akou formou daný skutok oznamuje. Vhodná formulácia je: „Oznamujem vám skutočnosti, ktoré mi boli oznámené.... a domnievam sa, že mohlo dôjsť k spáchaniu trestného činu na osobe, ktorá je v zmysle zákona chránenou osobou....“ alebo „tieto skutočnosti som vám oznámil/a z dôvodu, že mám dôvodné podozrenie, že mohlo dôjsť k spáchaniu trestného činu alebo inému protiprávnemu konaniu na dieťať.“
- Trestnoprávneho postihu by sa však oznamovateľ mohol obávať v prípade, že si úmyselne vymýšľal, resp. vedome klamal, s cieľom poškodiť inej osobe (§ 345 Trestného zákona).

VII.5 Ochrana oznamovateľa v legislatíve

Informačná kancelária pre obete trestných činov v Bratislave, Klientske centrum, Tomášikova 46, Bratislava, tel: 0961 046 014, 0908 / 794 281, e-mail: miroslav.schlesinger@minv.sk

VIII. Oznámenie trestného činu

Ako: ústne / písomne

Kde: polícia, prokuratúra, súd

Obsah oznámenia:

- Kedy (k udalosti došlo)?
- Kde (miesto)?
- Kto (totožnosť páchateľa, poškodeného, svedkov)?
- Ako (popis konania zúčastnených osôb)?
- Čo (následky udalosti)?

- Čím (predmety, nástroje, dôkazy)?
- Prečo (motív jednaní páchateľa)?

Ak oznamovateľ odpoveď na niektorú otázku nepozná, výslovne to v oznámení uvedie.

IX. Rôzne

IX.1 Dilema oznámiť alebo mlčať

„oznámiť“

- Právo na vyslovenie pravdy.
- Vnímanie zákona (definuje sexuálne zneužívanie ako zločin) ako záväznej normy, vyzývajúcej každého zastaviť násilie a chrániť obeť (inak by mohol byť vnímaný ako spolupáchateľ).
- Prikázanie lásky k blížnemu spojené s cnosťou spravodlivosti, ktorá rozoznáva ľudskú dôstojnosť a chráni práva blízkeho.
- Spôsob, akým Ježiš pristupoval k deťom, implikujúci špeciálny morálny záväzok na ochranu a solidaritu s tými, ktorí sú najviac zraniteľní (Mt 25,40).
- Strach z výčitiek, ak by sa neskôr ukázalo, že podozrenie bolo založené na realite, a že neoznámenie umožnilo páchateľovi pokračovať v trestnej činnosti.

„mlčať“

- Neistota ohľadne validity informácie (zneistenie otázkami typu: Čo ak sa mýlim? Čo ak to nie je zneužívanie? Čo ak iba zveličujem? Čo ak dieťa klame? Čo ak niekto iba zlomyseľne ohovára nevinného?).
- Právo na dobré meno a ochranu súkromia (vo vzťahu k podozrivému).
- Lojalita (ak podozrivým je niekto, s kým má človek blízky vzťah).
- Neschopnosť pripustiť, že niekto, koho poznám a komu dôverujem, môže byť páchateľ.
- Presvedčenie typu „nie je to môj problém, ... nech si ho riešia tí, ktorých sa to týka“.
- Nechuť komunikovať s políciou.
- Neochota byť súčasťou trestno-právneho procesu (a musieť napr. svedčiť na súde).
- Obavy o osobnú či profesionálnu bezpečnosť (strach z pomsty zo strany páchateľa).
- Vyhýbanie sa hrozbe publicity.
- Strach z verejného škandálu.
- Prežívanie pocitov hanby pri téme sexuality (vo všeobecnosti).
- Strach z toho, že ostatní ľudia neuveria.
- Nedôvera v orgány činné v trestnom konaní.
- Obavy o dôsledky oznámenia pre obeť, páchateľa a ich rodiny: **súperiace hodnoty a motívy.**

Kľúčové fakty k vyriešeniu dilemy:

- existuje mnoho foriem CSA (aj nepenetratívne),
- bez ohľadu na formu – existujú 4 rozlišovacie znaky pre sexuálne zneužívanie (rozdiel moci, poznania, uspokojenia, potreba utajovania),

- nie je nutná 100 %-ná istota, že bol spáchaný zločin – profesionáli majú vyšetriť, čo sa skutočne stalo,
- deti môžu byť obeť, aj keď nevykazujú výrazné znaky (až 40% je asymptomatických, 30% má málo symptómov),
- medicínsky dôkaz často chýba (vyše 80% obetí má normálny nález),
- deti o sexuálnom zneužívaní zriedka klamú (falošné obvinenia max.5%) = výpoveď dieťaťa treba brať vážne,
- popieranie a minimalizácia sexuálneho zneužívania = permanentné nebezpečenstvo,
- silné tendencie popierať páchateľovo konanie, útočiť na obeť, zľahčovať následky,
- sexuálne zneužívanie má mnoho negatívnych následkov,
- čím dlhšie mlčanie – tým dlhšie utrpenie obetí,
- aj keď sa prípad zdá neuveriteľný, neznamená, že sa nestal,
- páchatelia – nikto by to na nich nepovedal.

IX.2 Komu povedať a koľko toho povedať

Nie je v kompetencii pedagóga informovať o skutku iné osoby. Postačuje informovať iba zákonných zástupcov. Do problému nie je vhodné vstupovať, ak o tom rodina nežiada. Aj vtedy je potrebné zvážiť svoje postavenie a kompetencie v danom, veľmi citlivom, probléme. Pokým nie je vec dôkladne vyšetrená, nemáme právo šíriť informácie neuvážene a s osobnou zainteresovanosťou. Našou prioritnou povinnosťou je modliť sa za obeť, alebo obeť (a tými sú aj najbližší príbuzní), ale aj za toho, kto čin spáchal, aby učinil pokánie ako si žiada Boh. Boh Stvoriteľ, nie my! My nemáme súdiť, my máme pomáhať. To si treba prioritne uvedomiť! Pomáhať Dobru a predchádzať Zlu.

IX.3 Kde získať pomoc

V prvom rade sa podľa pravidiel určených smernicou obracajte na Tím pre ochranu detí a zraniteľných osôb. Následne hľadajte vyhovujúcu pomoc podľa potreby vo vašej situácii. Ak máte na to priestor, opýtajte sa skúsenejších na referencie k vyhliadnutej pomoci, pretože nie vždy sú v ponuke kvalitné služby. V nasledovnom zozname ponúkame kontakty na overené inštitúcie s náležitými skúsenosťami a odbornosťou.

Informačná kancelária pre obeť trestných činov v Bratislave, Klientske centrum,

Tomášikova 46, Bratislava, tel: 0961 046 014, 0908 / 794 281,

e-mail: miroslav.schlesinger@minv.sk

Centrum na ochranu maloletých

Dňa 28. 2. 2019 vzniklo schválením Štatútu Akademickým senátom TF KU a vydaním dekrétu dekana TF KU **Centrum na ochranu maloletých (COM)** pri Teologickej fakulte Košice, Katolíckej univerzity v Ružomberku. Centrum na ochranu maloletých je pracoviskom TF KU pričom jeho činnosť je viazaná na štatút a predpisy Katolíckej univerzity.

Názov centra: Centrum na ochranu maloletých

Sídlo: Hlavná 91, 041 21 Košice

email: ochranamaloletychtf@ecclesia.sk

Ciele činnosti COM:

1. príprava a rozvoj programov prevencie pre rôzne pastoračné, vzdelávacie a formačné prostredie v oblasti zneužívania detí a adolescentov,

2. podpora a realizácia interdisciplinárneho výskumu v oblasti sexuálneho zneužívania detí a adolescentov,
3. výcvikové a vzdelávacie aktivity v psychologickkej, pedagogickej a duchovnej oblasti ohľadne sexuálneho zneužívania detí a adolescentov,
4. vzdelávanie v oblastiach, na ktoré sa vzťahujú ciele COM,
5. audit rizikových faktorov a príprava konceptu vytvárania bezpečného prostredia pre deti a mládež,
6. organizovanie špecializovanej pomoci obetiam sexuálneho zneužívania,
7. pomoc rodinám, komunitám a farnostiam,
8. vedenie diagnostiky a terapie osôb podozrivých zo sexuálneho zneužívania a posudzovanie rizikových faktorov páchatel'ov zneužívania,
9. aktivity na prekonanie manželských, rodinných a komunitných ťažkostí, ktoré vedú k zneužívaniu moci vrátane sexuálneho zneužívania,
10. propagácia a organizácia dobrovoľníctva v danej oblasti.

Centrum na ochranu maloletých realizuje svoje ciele prostredníctvom organizovania kurzov v rámci postgraduálneho vzdelávania na prevenciu sexuálneho zneužívania detí a mladistvých, ako aj realizáciou tematických školení pre rôzne profesionálne skupiny a dobrovoľníkov, organizáciou konferencií, zasadnutí, sympózií, seminárov a workshopov. COM spolupracuje s rôznymi organizáciami a vedeckými inštitúciami v oblasti cieľov jeho činnosti.

Na čele organizačnej štruktúry Centra na ochranu maloletých stojí *riaditeľ COM* – JCLic. Andrej Kačmár, ktorý je menovaný dekanom TF KU na dobu 5 rokov. *Členovia COM* sú prijatí a menovaní dekrétom dekana TF KU na návrh riaditeľa, pričom svoju činnosť vykonávajú bez nároku na odmenu. Členovia pozostávajú z osôb, ktoré sú kompetentné v rôznych oblastiach, ktorými sa COM zaoberá. Spomedzi členov COM menuje riaditeľ tajomníka, ktorému je zverená úloha pomáhať riaditeľovi pri organizácii aktivít a činností v súlade so schválenými Štatútmi COM.

O.z. ASCEND

- poradenstvo pre dospelých, ktorí boli sexuálne zneužívaní v detstve a žijú s dôsledkami tejto traumy,
- konzultácie pre rodičov detí, ktorí majú podozrenie, že ich dieťa je alebo bolo sexuálne zneužívané,
- konzultácie a vzdelávacie semináre pre príslušníkov rôznorodých pomáhajúcich profesií,
- aktívne úsilie o zlepšenie funkčnosti systému sociálnoprávnej ochrany detí na Slovensku.

E-mail: oz.ascend@gmail.com; Web: <http://www.sexualne-zneuzivanie.sk/>

Detské krízové centrum – Náruč (Žilina)

Žilina – Zádubnie 56 , 010 03 Žilina

Tel/Fax: 041/516 6543; Tel: 0905 988600

e-mail: naruc@naruc.sk; www.naruc.sk

Linka dôvery – Košice

- Pôsobí pod II. Psychiatrickou klinikou FN L. Pasteura Košice.
- Telefónne číslo: 055/ 622 2323 (linka pôsobí nepretržite)

Linka nádeje – Košice

- Pre krízové situácie a rodinné problémy, ktoré vyžadujú väčší priestor.

- Pôsobí pod I. Psychiatrickou klinikou FN L. Pasteura Košice.
- Telefónne číslo: 055/ 644 1155 (linka pôsobí nepretržite); www.linkanadeje.sk

Linka dôvery (všeobecná) - Prešov

Telefónne číslo: 051 / 7731 000

- Pondelok: 7. 00 – 15. 30; Ut, St, Št 7. 00 – 15. 00; Piatok 7. 00 – 14. 30

Linky detskej istoty pri Slovenskom výbore UNICEF

Linka detskej istoty LDI je národným projektom organizácie UNICEF Slovensko od roku 1996. Je prvou telefonickou linkou špecializovanou na problematiku detí a mládeže v SR. Ako jediná poradenská linka pracuje v nepretržitej prevádzke vrátane víkendov a sviatkov, je bezplatná, anonymná a odborne garantovaná. Jej hlavným cieľom je možnosť okamžitého telefonického kontaktu dieťaťa pri potrebe komunikácie alebo konkrétnej pomoci v krízovej alebo stresujúcej situácii. Rozhovor vedie odborník, schopný kvalifikovane usmerniť dialóg a poskytnúť dieťaťu vhodné informácie.

- Linka detskej istoty, LDI: Telefónne číslo: 116 111 (non-stop)
- Linka pre nezvestné a sexuálne zneužívané deti: Telefónne číslo: 116 000
- Rodičovská LDI: Telefónne číslo: 0800 500 500 (v stredu od 14:00 – 20:00 hod.)
- Sociálno-právna poradňa: Telefónne číslo: 0800 500 500 (štvrtok a sobotu od 14:00 – 20:00 hod.)
- Ambulantné krízové stredisko: Telefónne číslo: 0800 500 500 (non-stop)
- Internetová LDI: www.pokec.sk (denne od 17:00 – 21:00 hod.)

IX.4 Zdroje podrobnejších informácií

- Dunovský - Dytrich - Matejček. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dieťa*. Praha: Grada, 1995
- Michal Kolář: *Skrytý svět šikanování na školách*, Praha, Portál 1997
- Elliotová, M.: *Jak ochránit své dítě*, Portál 1995
- Čaputová a kol.: *Týranie, zneužívanie a zanedbávanie detí*, Jaspis 2000
- MICHANČOVÁ, S. 2005. *Páchateľ sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Prešov : Prešovská univerzita, GTF, ISBN 80-8068-364-6. 160 s.
- KARKOŠKOVÁ, S. 2013. *Sociálna práca s páchatelmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí*. Veľký Šariš – Kanaš : Ascend. ISBN 978-80-971470-0-6. 216 s.
- KARKOŠKOVÁ, S. 2014. *Obeť sexuálneho zneužívania detí medzi nami*. Veľký Šariš – Kanaš : Ascend. ISBN 978-80-971470-1-3. 352 s.

Mnohé texty (články a knihy) S. Karkoškovej k tejto problematike nájdete tu:

https://www.researchgate.net/profile/Slavka_Karkoskova/publications

Centrum NÁRUČ - prehľadná brožúra: http://naruc.sk/wp-content/uploads/2014/08/naruc_brozuraDKC2.pdf

Syndróm týraného, zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa (Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky):

http://www.uvzs.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=370:tyranie-deti&catid=63:deti-a-mlade&Itemid=70

Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialnopravna-ochrana-deti-socialna-kuratela/>